

การคาดการณ์กำลังคนทางด้านอาชีพสัตวแพทย์ ปี พ.ศ. 2568

ศุภรัตน์ บุญยาศรา¹, สุวิธา เกษมสุวรรณ², วลาสิณี มูลอามาตย์³, นกนอร์ เอื้อเกษมสิน³,
ภาณุวัฒน์ ไยมัสกุล¹, ศิริพร เพียรสุขมณี¹, ปวีรรรต พูลเพิ่ม², ชัยกร จูติญาณพร²,
ชูชาติ กมลเลิศ⁴, กัลยา เอื้อจันทร์⁴, เจษฎา จิวากานนท์⁴, พงษ์ศิวะ โสภทิพันธ์⁵, อภิรดี อินทรพิทร์⁵,
พรรณนิการ์ ชัยชนะศักดิ์⁵, กนกศักดิ์ มะมม⁵, อุตรา จามิกร⁶, เกรียงยศ สัจจเจริญพงษ์⁶,
พรชลิศ อัศวชีพ⁶, ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย⁷, เมานัตถ์ คำกอง⁸

ผู้รับผิดชอบบทความ: ศุภรัตน์ บุญยาศรา

บทคัดย่อ

อาชีพสัตวแพทย์เป็นอาชีพหลักที่ให้บริการด้านสุขภาพสัตว์ บริการทางด้านสัตวแพทย์นั้น ไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของสัตว์เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อสุขภาพของมนุษย์ ผ่านบทบาทที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของอาหารและการควบคุมโรคสัตว์สู่คน วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือเพื่อวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานของกำลังคนทางสัตวแพทย์ในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลย้อนหลัง และเพื่อคาดการณ์กำลังคนทางสัตวแพทย์ในอีก 10 ปีข้างหน้า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2568 การวิเคราะห์สมการถดถอยอย่างง่ายได้นำมาใช้เพื่อวิเคราะห์อุปสงค์ของกำลังคนทางสัตวแพทย์ที่ทำงานกับปศุสัตว์ในส่วนของเอกชน โดยใช้ข้อมูลสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกและสุกร และสัตวแพทย์ที่ทำงานกับสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อน ในคลินิกและโรงพยาบาลสัตว์ โดยใช้ข้อมูลสัตวแพทย์ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์แห่งประเทศไทย (The Veterinary Practitioner Association of Thailand) ส่วนอุปสงค์ของกำลังคนทางสัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการนั้น คำนวณจากข้อมูลความต้องการสัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการต่างๆ ที่รวบรวมได้ ส่วนอุปทานของกำลังคนทางสัตวแพทย์โดยรวม วิเคราะห์โดยใช้วิธีสร้างสมการถดถอยอย่างง่าย ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานทำของสัตวแพทย์ศาสตร์บัณฑิตจากคณะสัตวแพทยศาสตร์ 6 สถาบันในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์อุปสงค์ของกำลังคนทางสัตวแพทย์ในกลุ่มงานต่างๆ พบว่า จำนวนสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก สัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสุกร และสัตวแพทย์ที่เป็นสมาชิก VPAT มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจำนวน 123.75 ± 5.13 คน/ปี 122.52 ± 6.33 คน/ปี และ 453.20 ± 29.16 คน/ปี ตามลำดับ และอุปทานของสัตวแพทย์โดยรวม พบว่า มีการเพิ่มขึ้นประมาณ 431 คน/ปี โดยส่วนใหญ่เป็นสัตวแพทย์ที่ทำงานกับสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนในคลินิกและโรงพยาบาลสัตว์ (ร้อยละ 49.86) ตามด้วยสัตวแพทย์ที่ทำงานกับปศุสัตว์ในส่วนของเอกชน (ร้อยละ 21.95) และสัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการ (ร้อยละ 10.23) ตามลำดับ กำลังคนทางสัตวแพทย์ในประเทศไทยยังคงขาดแคลน การวางแผนกำลังคนในอาชีพนี้จึงมีความสำคัญและเป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างยิ่ง

คำสำคัญ: สัตวแพทย์ อาชีพสัตวแพทย์ การคาดการณ์กำลังคน อุปสงค์ อุปทาน

¹คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

⁴คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

⁵คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

⁶คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁸คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Workforce Projection in Veterinary Profession in 2025

Sukolrat Boonyayatra¹, Suwicha Kasemsuan², Walasinee Moonarmart³, Ganokon Urkasemsin³, Panuwat Yamsakul¹, Siriporn Peansukmanee¹, Pariwat Poolperm², Chaiyakorn Thitiyanaporn², Chuchart Kamoller⁴, Kanlaya Chauchan⁴, Jatesada Jiwakanon⁴, Pongsiwa Sotthibandhu⁵, Apiradee Intarapuk⁵, Pannigan Chaichanasak⁵, Thanongsak Mamom⁵, Uttra Jamikorn⁶, Kriengyot Sajjarengpong⁶, Pornchalit Assavacheep⁶, Chaiwut Tangsomchai⁷, Manad Khamkong⁸

¹Faculty of Veterinary Medicine, Chiang Mai University

²Faculty of Veterinary Medicine, Kasetsart University

³Faculty of Veterinary Science, Mahidol University

⁴Faculty of Veterinary Medicine, Khon Kaen University

⁵Faculty of Veterinary Medicine, Mahanakorn University of Technology

⁶Faculty of Veterinary Science, Chulalongkorn University

⁷Faculty of Business Administration, Chiang Mai University

⁸Faculty of Science, Chiang Mai University

Corresponding author: Sukolrat Boonyayatra, sukolrat.b@cmu.ac.th

Abstract

Veterinarians have been recognized as the major profession providing services for animal health. Veterinary services do not affect only the animal health well-being, but also human health through the roles in food security and control of zoonotic diseases. Objectives of the present study were to analyze demand and supply of veterinary workforce in Thailand, using retrospective data and to project veterinary workforce in the next 10 years from 2015-2025. Simple linear regression analyses were used to analyze demands for veterinarians working with livestock in private sectors using data of poultry and swine farm veterinarians, and veterinarians working with companion animals in hospitals and clinics using data of members of the Veterinary Practitioner Association of Thailand (VPAT). Demand for veterinarians in government sectors was calculated directly from available data. Overall supply for veterinary workforce was analyzed using simple linear regression analysis, together with the analysis of employment status of veterinary graduates from 6 veterinary schools in Thailand. Results from analysis of demand for veterinary workforce showed that numbers of poultry farm veterinarians, swine farm veterinarians and VPAT members were increased by 123.75 ± 5.13 person/year, 122.52 ± 6.33 person/year and 453.20 ± 29.16 person/year, respectively. Overall supply for veterinarians was increased by 431 person/year. Most veterinarians work with companion animals in hospitals and clinics (49.86%), followed by veterinarians working with livestock in private sectors (21.95%) and veterinarians in government sectors (10.23%). Veterinary workforce in Thailand is still in shortage. Policy of workforce planning for veterinary profession is urgently necessary.

Keywords: veterinarian, veterinary profession, workforce projection, demand, supply

บทคัดย่อและเหตุผล

ในประเทศไทย อาชีพผู้ให้บริการด้านสุขภาพสัตว์ หรือ สัตวแพทย์นั้น มีมานานกว่า 80 ปี โดยเป้าหมายในระยะแรก เป็นการผลิตสัตวแพทย์เพื่อดูแลสุขภาพสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้แรงงานและเป็นอาหารของประชากรในประเทศ

ในปัจจุบัน สัตว์ชนิดต่างๆ มีการเพิ่มปริมาณมากขึ้นและมีการขยายตัวเป็นอย่างมากในกลุ่มสัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นเพื่อน และกลุ่มสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อประโยชน์อื่นๆ ทำให้ความต้องการการดูแลสุขภาพสัตว์มีมากขึ้น และมีความจำเพาะต่อชนิดของสัตว์มากยิ่งขึ้นด้วย ทั้งกลุ่มสัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นเพื่อน

และกลุ่มสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหาร โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตรและการลงทุนด้านเกษตรอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งหมายรวมถึงการเลี้ยงปศุสัตว์ชนิดต่างๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นอาหารสำหรับบริโภคภายในประเทศแล้ว ยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญและนำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ระบบการเลี้ยงปศุสัตว์ที่มีค่าทางเศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนากระบวนการผลิตอย่างครบวงจร อาชีพสัตวแพทย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสัตว์เพื่อใช้เป็นแรงงาน เป็นอาหาร เป็นเพื่อนเล่นหรือเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยพัฒนาเพื่อประโยชน์ของมนุษย์

เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2532 คณะอนุกรรมการปรับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย ได้มีมติเห็นชอบให้ทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินการศึกษาความต้องการกำลังคนสาขาวิชาสัตวแพทย์เป็นการเร่งด่วนเฉพาะ เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นของบุคลากรวิชาสัตวแพทย์ที่มีบทบาทในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารที่มีแหล่งมาจากสัตว์ ซึ่งจะมีการขยายตัวอย่างมากตามแผนการสนับสนุนของรัฐบาล ดังนั้นจึงได้มีการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางและวางแผนการผลิตสัตวแพทย์ของทบวงมหาวิทยาลัยในระยะ 15 ปี คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2547 ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนั้นได้สรุปว่า กำลังการผลิตสัตวแพทย์ในขณะนั้นไม่พอเพียงต่อความต้องการของประเทศ จึงได้มีการเสนอแผนการผลิตสัตวแพทย์ในระยะ 15 ปีดังกล่าว โดยมีผลให้เพิ่มกำลังการผลิตของสถาบันหลักในขณะนั้น และยังสามารถเสนอตัวเลขความต้องการสัตวแพทย์ในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งได้รายงานว่ สัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของสัตวแพทย์ที่ผลิตเพิ่มในระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2533-2547) หรือประมาณ 1,500 คน ควรปฏิบัติงานด้านปศุสัตว์ในกรมปศุสัตว์⁽¹⁾

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการเพิ่มกำลังการผลิตสัตวแพทย์ตามแผนการผลิตบัณฑิตสาขาสัตวแพทย์ศาสตร์ของทบวงมหาวิทยาลัย ที่ได้กำหนดไว้เมื่อปี พ.ศ. 2532 ร่วมกับการเปิดคณะสัตวแพทยศาสตร์

ในสถาบันต่างๆ เพิ่มเติม ทำให้มีจำนวนสัตวแพทย์เพิ่มสูงขึ้นจากจำนวน 1,290 คนในปี พ.ศ. 2532 เป็นจำนวน 7,554 คนในปี พ.ศ. 2557 โดยสัตวแพทย์เหล่านี้ได้ออกไปปฏิบัติงานทั้งในภาครัฐและในภาคเอกชน ปี พ.ศ. 2555 และปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยได้รับการประเมิน Performance of Veterinary Services (PVS) และ PVS Gap Analysis Mission in Thailand ตามลำดับ โดยองค์กร World Organization for Animal Health (หรือ Office International des Epizooties; OIE) ซึ่งมีการประเมินความต้องการสัตวแพทย์ในประเทศไทยด้วย ผลการประเมินพบว่า ประเทศไทยยังคงขาดแคลนกำลังคนด้านสัตวแพทย์ที่ทำงานด้านปศุสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอำเภอและโรงฆ่าสัตว์⁽²⁾ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าสถานการณ์ความต้องการและกำลังการผลิตสัตวแพทย์ในประเทศไทยในปัจจุบันนั้นสอดคล้องกันหรือไม่

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบอุปสงค์และอุปทานของจำนวนสัตวแพทย์โดยการประมาณการจากข้อมูลในอดีต เพื่อใช้ทำนายความต้องการกำลังคนทางด้านสัตวแพทย์ในระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2558-2568) สำหรับเป็นแนวทางในการคาดการณ์กำลังคนทางสัตวแพทย์ของประเทศไทย ซึ่งอาจนำไปปรับใช้ในการวางแผนกำลังการผลิตสัตวแพทย์ให้เหมาะสมมากขึ้นในอนาคตต่อไป

ระเบียบวิธีศึกษา

นิยามศัพท์

อุปสงค์ด้านสัตวแพทย์ หมายถึง ความต้องการสัตวแพทย์สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มงานด้านต่างๆ โดยอ้างอิงจากข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ในกลุ่มงานต่างๆ ย้อนหลัง 5-10 ปี และใช้แนวโน้มที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลย้อนหลังนี้มาคำนวณเพื่อคาดการณ์อุปสงค์ด้านสัตวแพทย์ในอนาคต

อุปทานด้านสัตวแพทย์ หมายถึง จำนวนสัตวแพทย์ที่มีอยู่และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ในกลุ่มงานด้านต่างๆ

โดยอ้างอิงจากข้อมูลจำนวนสัตวแพทยศาสตรบัณฑิตที่จบการศึกษาย้อนหลัง 5 ปี และข้อมูลการดำเนินงานทำของสัตวแพทยศาสตรบัณฑิตในกลุ่มงานต่างๆ ภายใน 1 ปีหลังจบการศึกษา

กลุ่มงานทางสัตวแพทย์ หมายถึง สายงานวิชาชีพทางสัตวแพทย์ โดยในการศึกษานี้ ได้แบ่งกลุ่มงานทางสัตวแพทย์เป็น 5 กลุ่มงานได้แก่ 1) สัตวแพทย์ที่ทำงานกับปศุสัตว์ในภาคเอกชน 2) สัตวแพทย์ที่ทำงานกับสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนในคลินิกและโรงพยาบาลสัตว์ 3) สัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการ 4) สัตวแพทย์ในสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษา 5) สัตวแพทย์ที่ทำงานในองค์กรอื่นๆ นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังได้นำจำนวนสัตวแพทย์ที่สูญเสีย คือลาออกไปประกอบอาชีพอื่นๆ มารวมใช้ในการคำนวณอุปทานด้วย

ข้อมูลสำหรับการคาดการณ์อุปสงค์ด้านสัตวแพทย์

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการคาดการณ์อุปสงค์ได้แก่ ข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ย้อนหลังในกลุ่มงานที่ทำงานกับสัตว์ปศุสัตว์ (พ.ศ. 2543-2557) โดยอ้างอิงข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ซึ่งให้ข้อมูลโดยกรมปศุสัตว์ และข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ย้อนหลังที่ทำงานกับสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนในคลินิกและโรงพยาบาลสัตว์ (พ.ศ. 2552-2557) โดยอ้างอิงข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ผู้เป็นสมาชิกสมาคมสัตวแพทย์ผู้ประกอบการณ์บำบัดโรคสัตว์แห่งประเทศไทย (The Veterinary Practitioner Association of Thailand: VPAT)

สำหรับกลุ่มสัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการ ได้ใช้ข้อมูลความต้องการสัตวแพทย์เพิ่มต่อปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2568 จากหน่วยงานราชการหลักคือกรมปศุสัตว์ ร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่มีความต้องการตำแหน่งสัตวแพทย์ได้แก่ กรมประมง และสถาบันพัฒนาการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์

สำหรับกลุ่มสัตวแพทย์ในสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษา และสัตวแพทย์ที่ทำงานในองค์กรอื่นๆ นั้น ไม่มีข้อมูล

ที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์อุปสงค์ได้

ข้อมูลสำหรับการคาดการณ์อุปทานด้านสัตวแพทย์

ข้อมูลที่ใช้สำหรับการคาดการณ์อุปทาน ได้แก่ ข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ย้อนหลังที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งจากสัตวแพทย์สภา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2557 ร่วมกับข้อมูลการกระจายตัวของบัณฑิตสาขาสัตวแพทยศาสตรบัณฑิตในกลุ่มงานต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2556 จากคณะสัตวแพทยศาสตรบัณฑิต จำนวน 6 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหิดล

นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลการคาดการณ์จำนวนประชากรในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2568 จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ⁽³⁾ เพื่อหาอัตราส่วนสัตวแพทย์ต่อประชากรในประเทศไทยด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การคาดการณ์อุปสงค์ด้านสัตวแพทย์

อุปสงค์หรือความต้องการกำลังคนทางสัตวแพทย์กระทำโดยวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลัง โดยการสร้างสมการถดถอยอย่างง่าย เพื่อหาแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นของจำนวนสัตวแพทย์ในกลุ่มงานที่ทำงานกับปศุสัตว์ และกลุ่มงานที่ทำงานกับสัตว์เล็กในโรงพยาบาลและคลินิก และนำมาใช้คาดการณ์การเพิ่มขึ้นของจำนวนสัตวแพทย์ที่ต้องการในทั้งสองกลุ่มงาน ส่วนการคาดการณ์จำนวนสัตวแพทย์ที่ต้องการในอนาคตสำหรับกลุ่มหน่วยงานราชการ ใช้ข้อมูลความต้องการจริงที่ได้รับมาใช้ในการประมาณอุปสงค์ของกำลังคนที่ต้องการ

การคาดการณ์อุปทานด้านสัตวแพทย์

อุปทานหรือกำลังการผลิตกำลังคนด้านสัตวแพทย์กระทำโดยวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนสัตวแพทยศาสตรบัณฑิตที่จบการศึกษาย้อนหลัง 5 ปี และข้อมูลการดำเนินงานทำของ

สัตวแพทยศาสตร์บัณฑิตในกลุ่มงานต่างๆ ภายใน 1 ปีหลังจบการศึกษา โดยนำข้อมูลการปฏิบัติงานทำของสัตวแพทยศาสตร์บัณฑิตภายใน 1 ปี หลังจากจบการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2556 ของคณะสัตวแพทยศาสตร์ 6 สถาบันในประเทศไทย มาใช้เพื่อจำแนกลักษณะกลุ่มงานต่างๆ ซึ่งพบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวมีสัตวแพทย์จบการศึกษารวมทั้งสิ้น 2,530 คน หรือเฉลี่ยประมาณ 500 คนต่อปี จากข้อมูลทั้งหมด 2,530 ข้อมูลนี้ มีข้อมูลที่มีรายละเอียดไม่สมบูรณ์ไม่สามารถนำข้อมูลมาจำแนกลักษณะกลุ่มงานได้เป็นจำนวน 721 ข้อมูล ทำให้มีข้อมูลที่สามารถนำมาจำแนกลักษณะกลุ่มงานได้ทั้งหมด 1,809 ข้อมูล

นอกจากนี้ ยังได้นำข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งจากสัตวแพทยสภา ย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2557 มาสร้างสมการถดถอยอย่างง่าย เพื่อหาแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นของจำนวนสัตวแพทย์โดยรวม และแยกแยะตามกลุ่มงานต่างๆ ตามสัดส่วนการกระจายตัวต่อไป

โดยลักษณะสมการถดถอยอย่างง่ายที่ใช้ในการคำนวณแนวโน้มสำหรับการคาดการณ์อุปสงค์และอุปทานนั้น จะใช้สมการดังนี้

$$Y = a + \beta T + e$$

โดยที่ Y = จำนวนสัตวแพทย์ ณ เวลา t ที่ต้องการพยากรณ์

a = ค่าคงที่ (constant)

β = ค่าสัมประสิทธิ์ (coefficient)

T = ค่าตัวแปรที่ใช้แทนเวลา

ผลการศึกษา

อุปสงค์ด้านสัตวแพทย์

จากข้อมูลย้อนหลังของจำนวนสัตวแพทย์จำแนกตามกลุ่มงานต่างๆ พบว่า จำนวนสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกมีการเพิ่มขึ้นจาก 83 คนในปี พ.ศ. 2543 เป็น 1,836 คนในปี พ.ศ. 2557 จำนวนสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสุกรมี

การเพิ่มขึ้นจาก 110 คนในปี พ.ศ. 2543 เป็น 1,808 คนในปี พ.ศ. 2557 จำนวนสัตวแพทย์ที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์แห่งประเทศไทย (VPAT) เพิ่มขึ้นจาก 3,798 คนในปี พ.ศ. 2553 เป็น 5,646 คนในปี พ.ศ. 2557 และจำนวนสัตวแพทย์ที่รับราชการในกรมปศุสัตว์มีการเพิ่มขึ้นจาก 516 คนในปี พ.ศ. 2551 เป็น 823 คนในปี พ.ศ. 2558 ดังแสดงในตารางที่ 1

เมื่อใช้ข้อมูลย้อนหลังสร้างสมการถดถอยอย่างง่ายสำหรับทำนายอุปสงค์ด้านสัตวแพทย์ของกลุ่มงานที่ทำงานกับปศุสัตว์ โดยใช้ข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกและฟาร์มสุกร พบว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยที่ประมาณ 246 คน/ปี โดยจำนวนสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกเพิ่มขึ้น 123.75 ± 5.13 คน/ปี และจำนวนสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสุกรเพิ่มขึ้น 122.52 ± 6.33 คน/ปี และอุปสงค์ด้านสัตวแพทย์ของกลุ่มงานที่ทำงานกับสัตว์เล็กในโรงพยาบาลและคลินิก โดยใช้ข้อมูลจาก VPAT มีการเพิ่มขึ้น 453.20 ± 29.16 คน/ปี ดังแสดงในตารางที่ 2 โดยหากใช้สมการนี้ในการทำนายจำนวนสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกและฟาร์มสุกร พบว่าสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 2,017 คนในปี พ.ศ. 2558 เป็น 3,254 คนในปี พ.ศ. 2568 และสำหรับสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสุกรจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 2,017 คนในปี พ.ศ. 2558 เป็น 3,243 คนในปี พ.ศ. 2568 ดังแสดงในภาพที่ 1 และ 2

สำหรับอุปสงค์ด้านสัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการนั้น หน่วยงานราชการ ได้แก่ กรมปศุสัตว์ กรมประมง และสถาบันพัฒนาการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ (สพสว.) ได้ให้ข้อมูลแผนความต้องการสัตวแพทย์ในอนาคต โดยปัจจุบันกรมปศุสัตว์มีสัตวแพทย์เต็มอัตรา ดังนั้นจำนวนสัตวแพทย์ที่กรมปศุสัตว์ต้องการในอนาคตนั้นจะเป็นการจ้างงานเพื่อชดเชยตำแหน่งนายสัตวแพทย์และตำแหน่งสัตวแพทย์ที่เกษียณอายุราชการ กรมประมงมีความต้องการสัตวแพทย์จำนวน 5 คน เพื่อรองรับงานสุขภาพสัตว์น้ำส่งออก และ สพสว.ต้องการ

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนสัตว์แพทย์ย้อนหลัง จำแนกตามกลุ่มงานต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543-2558

ปี พ.ศ.	จำนวนสัตว์แพทย์ ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก*	จำนวนสัตว์แพทย์ ควบคุมฟาร์มสุกร*	จำนวนสัตว์แพทย์ ที่เป็นสมาชิก VPAT ⁺	จำนวนสัตว์แพทย์ ในกรมปศุสัตว์ [‡]
2543	83	110	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2544	163	167	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2545	254	254	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2546	537	459	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2547	739	764	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2548	858	903	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2549	1,054	1,099	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2550	1,142	1,191	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2551	1,244	1,283	ไม่มีข้อมูล	516
2552	1,327	1,357	ไม่มีข้อมูล	574
2553	1,417	1,440	3,798	607
2554	1,511	1,523	4,182	587
2555	1,630	1,621	4,564	574
2556	1,731	1,717	5,018	ไม่มีข้อมูล
2557	1,836	1,808	5,646	708
2558	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	823

* ข้อมูลที่ได้ความอนุเคราะห์จากกรมปศุสัตว์

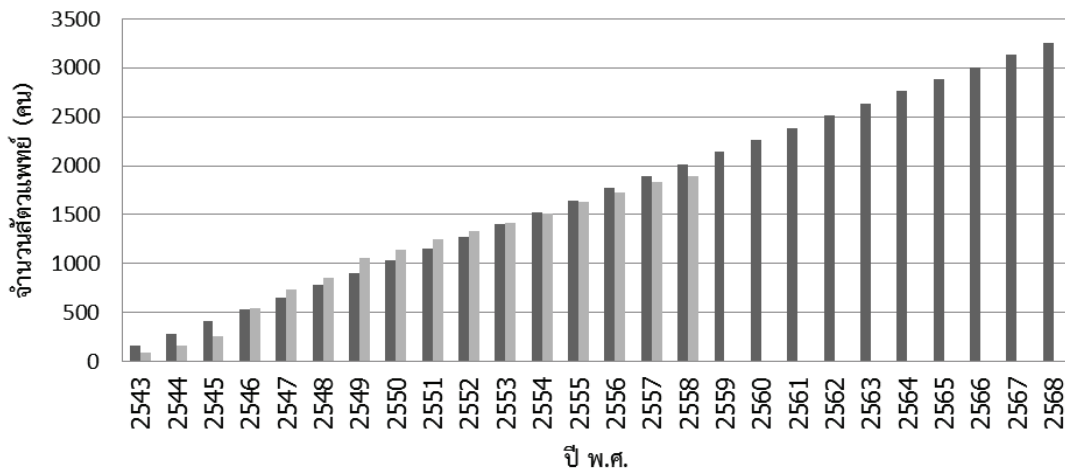
⁺ ข้อมูลที่ได้ความอนุเคราะห์จากสมาคมผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์แห่งประเทศไทย (VPAT)

[‡] ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นเว็บไซต์ของกรมปศุสัตว์ (<https://www.dld.go.th>)

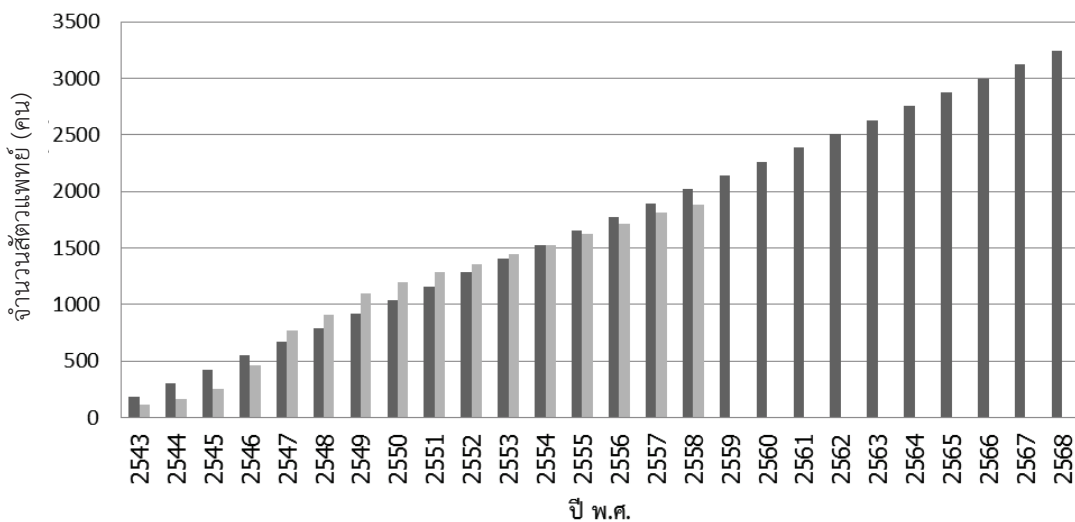
ตารางที่ 2 ผลของการวิเคราะห์สมการถดถอยอย่างง่าย เพื่อหาแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนสัตว์แพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก สัตว์แพทย์ควบคุมฟาร์มสุกร และสัตว์แพทย์ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์แห่งประเทศไทย (VPAT)

ตัวแปร	สัตว์แพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก	สัตว์แพทย์ควบคุมฟาร์มสุกร	สัตว์แพทย์สมาชิก VPAT
Constant	160.772*	179.669*	-796.800
(Standard Error)	(45.156)	(55.743)	(352.339)
Trend	123.747*	122.519*	453.200*
(Standard Error)	(5.129)	(6.332)	(29.159)
Adjusted R-squared	0.9745	0.961	0.984
F-statistic	582.005*	374.399*	241.552*
Number of analyzed data	16	16	5

* P-value <0.01

ภาพที่ 1 ผลการประมาณค่าแนวโน้มของจำนวนสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก โดยแท่งสีเข้มคือค่าพยากรณ์ และแท่งสีอ่อนคือค่าจริงของข้อมูล

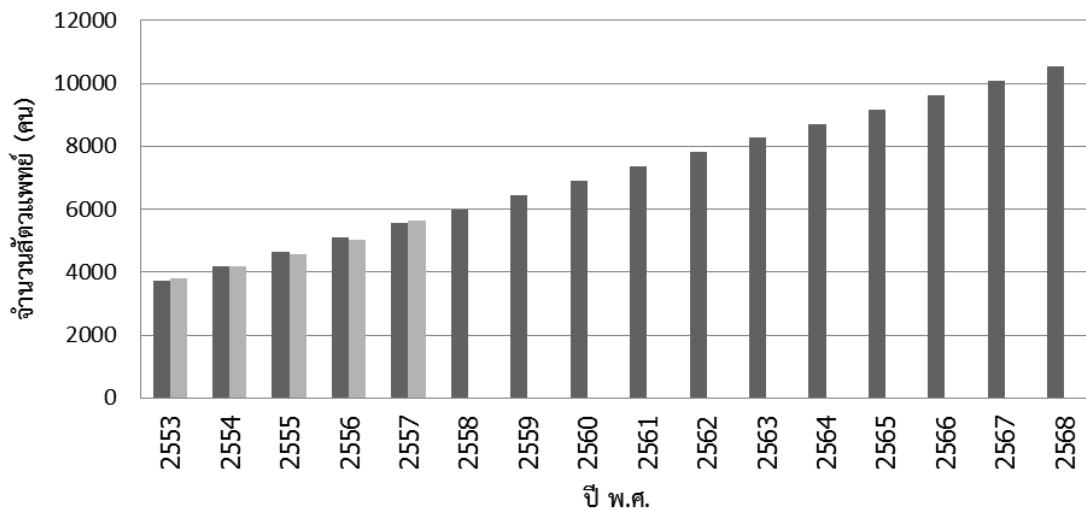
ภาพที่ 2 ผลการประมาณค่าแนวโน้มของจำนวนสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสุกร โดยแท่งสีเข้มคือค่าพยากรณ์ และแท่งสีอ่อนคือค่าจริงของข้อมูล

สัตวแพทย์จำนวน 150 คน ภายในปี พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2560 เฉลี่ยปีละ 25 คน จึงสามารถคำนวณยอดรวมจำนวนความต้องการสัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการเหล่านี้ได้ดังแสดงในตารางที่ 3

อุปทานด้านสัตวแพทย์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการมีงานทำของสัตวแพทย์-

ศาสตร์บัณฑิตภายใน 1 ปี หลังจากจบการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2556 ของคณะสัตวแพทยศาสตร์ 6 สถาบัน พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นสัตวแพทย์ที่ทำงานกับสัตว์เล็กในโรงพยาบาลและคลินิก (ร้อยละ 49.86) รองลงมาคือสัตวแพทย์ที่ทำงานกับปศุสัตว์ในส่วนของบริษัทเอกชน (ร้อยละ 21.95) สัตวแพทย์ที่ทำงานในส่วนราชการต่างๆ (ร้อยละ 10.23) สัตวแพทย์ที่ทำงานในองค์กรอื่นๆ (ร้อยละ

ภาพที่ 3 ผลการประมาณค่าแนวโน้มของจำนวนสัตวแพทย์ที่เป็นสมาชิกสมาคมสัตวแพทย์ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์แห่งประเทศไทย (VPAT) โดยแท่งสีเข้มคือค่าพยากรณ์ และแท่งสีอ่อนคือค่าจริงของข้อมูล

ตารางที่ 3 จำนวนความต้องการสัตวแพทย์เพิ่มเติมต่อปีของกรมปศุสัตว์ กรมประมง และสถาบันพัฒนาการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ (สพสว.) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2568*

ปี พ.ศ.	กรมปศุสัตว์	กรมประมง	สพสว.	รวม
2558	-	5	25	30
2559	20	-	25	45
2560	25	-	25	50
2561	39	-	-	39
2562	63	-	-	63
2563	56	-	-	56
2564	99	-	-	99
2565	121	-	-	121
2566	154	-	-	154
2567	143	-	-	143
2568	117	-	-	117

*ที่มาของข้อมูลได้แก่ กรมปศุสัตว์ กรมประมงและสถาบันพัฒนาการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ (สพสว.)

8.51 และสัตวแพทย์ที่ศึกษาต่อหรือทำวิจัย (ร้อยละ 7.57) นอกจากนี้ยังพบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว มีสัตวแพทยศาสตรบัณฑิตที่เลือกทำงานในสายอาชีพอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับ

สัตว์ในสัดส่วนร้อยละ 1.88 ของข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 4

จากข้อมูลย้อนหลังของจำนวนสัตวแพทย์ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งของสัตวแพทยสภา จำนวนสัตวแพทย์มีการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณ 431 คน/ปี ดังแสดงในตารางที่ 5 และเมื่อใช้สมการนี้ทำนายจำนวนสัตวแพทย์ในอนาคต พบว่าจะมีการเพิ่มขึ้นจาก 7,554 คนในปี พ.ศ. 2557 เป็น 12,297 คนในปี พ.ศ. 2568 ดังแสดงในภาพที่ 4 และหากนำสัดส่วนการได้งานทำของสัตวแพทยศาสตรบัณฑิต จำแนกตามกลุ่มงานต่างๆ ไปคำนวณกลับเป็นจำนวนสัตวแพทย์ในแต่ละกลุ่มงานที่จะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีจากจำนวนสัตวแพทย์ทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นต่อปี (431 คน/ปี) จะได้จำนวนสัตวแพทย์ในแต่ละกลุ่มงานที่เพิ่มขึ้นดังแสดงในตารางที่ 6

เมื่อนำข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ที่คาดการณ์ในปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2568 มาหาอัตราส่วนต่อจำนวนประชากรในประเทศไทยในช่วงเวลาเดียวกัน ที่ได้จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ⁽³⁾ พบว่าอัตราส่วนของจำนวนสัตวแพทย์ต่อประชากร 100,000 คน มีค่าเพิ่มขึ้นจาก 11.88 คนในปี พ.ศ. 2557 เป็น 18.80 คนในปี พ.ศ. 2568 ดังแสดงในภาพที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและสัดส่วนการดำเนินงานทำของสัตวแพทยศาสตรบัณฑิต จำแนกตามกลุ่มงานต่างๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2556

ปี พ.ศ.	งานปศุสัตว์ใน บริษัทเอกชน	ศึกษาต่อ หรือวิจัย	งาน ราชการ	โรงพยาบาล และคลินิก	องค์กร อื่นๆ	กลุ่มงานที่ไม่ได้ เกี่ยวข้องกับสัตว์	รวมจำนวน รายปี
2552	70 (19.72%)	32 (9.01%)	26 (7.32%)	171 (48.17%)	28 (7.89%)	8 (2.25%)	355
2553	90 (28.75%)	39 (12.46%)	24 (7.67%)	135 (43.13%)	14 (4.47%)	11 (2.65%)	313
2554	87 (21.17%)	21 (5.11%)	58 (14.11%)	196 (47.69%)	42 (10.22%)	7 (1.89%)	411
2555	88 (23.10%)	19 (4.99%)	47 (12.34%)	171 (44.88%)	52 (13.65%)	4 (1.05%)	381
2556	62 (16.80%)	26 (7.05%)	30 (8.13%)	229 (62.06%)	18 (4.88%)	4 (1.08%)	369
รวม	397 (21.95%)	137 (7.57%)	185 (10.23%)	902 (49.86%)	154 (8.51%)	34 (1.88%)	1,809

ตารางที่ 5 แบบจำลองที่ใช้ประมาณค่าแนวโน้มจำนวนสัตวแพทย์ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งในอนาคตด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยอย่างง่าย

ตัวแปร	จำนวนสัตวแพทย์ที่ขึ้น ทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ การสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง
Constant	1518.145*
(Standard Error)	(394.435)
Trend	431.164*
(Standard Error)	(39.742)
Adjusted R-squared	0.928
F-statistic	117.698*

* P-value <0.01

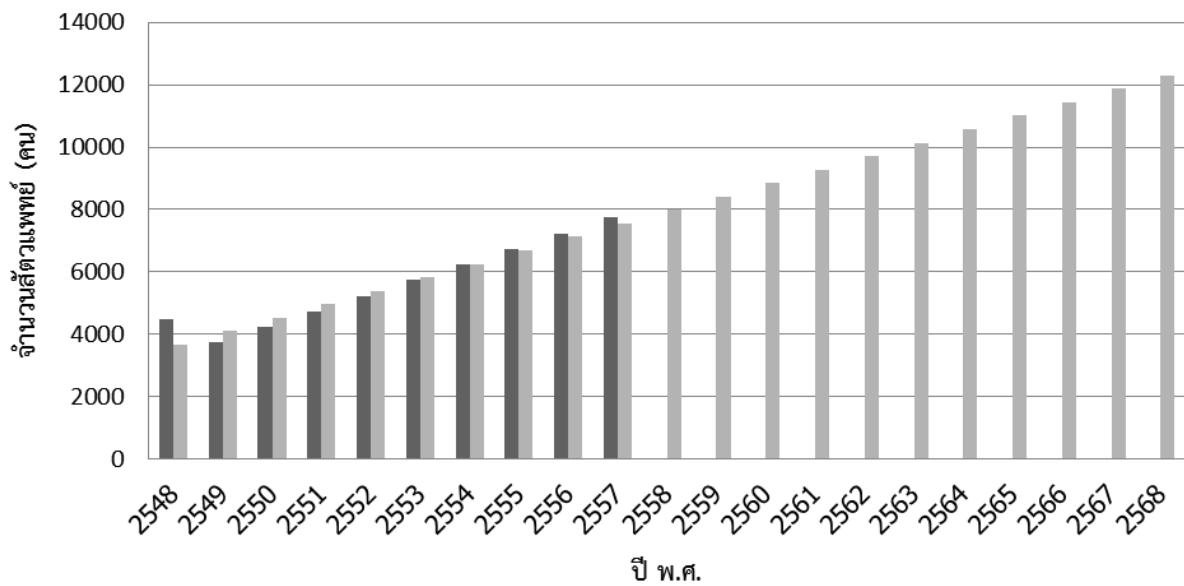
วิจารณ์และข้อยุติ

การศึกษาวิเคราะห์กำลังคนทางสัตวแพทย์ในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอุปสงค์พบว่า สัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการมีการขาดแคลนสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการ

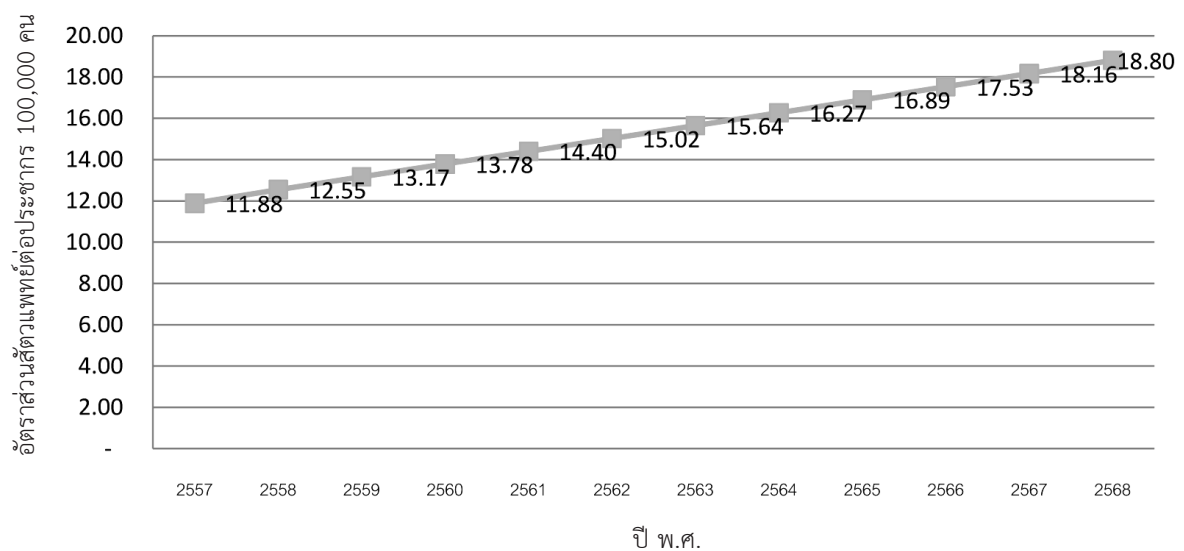
ศึกษาโดยทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2532 ที่ได้คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์จะมีความต้องการสัตวแพทย์ถึง 1,500 ตำแหน่ง⁽¹⁾ ในขณะที่ล่าสุด ปี พ.ศ. 2558 กรมปศุสัตว์มีสัตวแพทย์ที่ปฏิบัติงานในกรมอยู่เพียง 823 คน หรือเพียงประมาณร้อยละ 50 ของความต้องการเมื่อ 10 ปีที่แล้ว และยังสอดคล้องกับผลการประเมิน Performance of Veterinary Services (PVS) เมื่อปี พ.ศ. 2555 โดยองค์กร World Organization for Animal Health (OIE) ซึ่งมีผลการประเมินว่า ประเทศไทยมีการขาดแคลนกำลังคนด้านสัตวแพทย์ที่ทำงานด้านปศุสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอำเภอ และโรงฆ่าสัตว์⁽²⁾ แม้กรมปศุสัตว์จะมีแผนการเพิ่มการรับสัตวแพทย์แล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงพบว่า การเพิ่มขึ้นของสัตวแพทย์ในกรมปศุสัตว์จะเพิ่มขึ้นจาก 823 คนในปี พ.ศ. 2558 เพิ่มขึ้นอีก 837 คนใน 10 ปีข้างหน้า เป็น 1,660 คนในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับขยายตัวของอุตสาหกรรมการเกษตรและการปศุสัตว์ และการส่งออกสินค้าปศุสัตว์ในอีก 10 ปีข้างหน้า แผนการเพิ่มการรับสัตวแพทย์ของกรมปศุสัตว์นี้จึงยังคงไม่

ตารางที่ 6 พยากรณ์จำนวนสัตว์แพทย์ที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละปีที่จะเข้าไปทำงานประเภทต่างๆ

ประเภทงาน	กลุ่มปศุสัตว์ เอกชน	กลุ่มวิจัย และการศึกษา	กลุ่มงาน ราชการ	กลุ่มงานโรงพยาบาล และคลินิก	กลุ่ม อื่นๆ	กลุ่ม สูญเสีย	รวม
จำนวน	94	33	44	215	37	8	431

ภาพที่ 4 ผลการประมาณค่าแนวโน้มของสัตว์แพทย์ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง ของสัตวแพทย์สภา โดยแท่งสีเข้มคือค่าพยากรณ์ และแท่งสีอ่อนคือค่าจริงของข้อมูล

ภาพที่ 5 ผลการคาดการณ์จำนวนสัตว์แพทย์ต่อประชากร 100,000 คนในประเทศไทยในอนาคตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2568

น่าจะเพียงพอต่อความต้องการของประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสัตว์แพทย์ปศุสัตว์ในส่วนของบริษัทเอกชน พบว่ายังมีความต้องการสูง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลของรายงานหลายฉบับที่ได้สรุปว่า สัตว์แพทย์ที่ทำงานเกี่ยวกับสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารนั้นมีการขาดแคลนทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ ทั่วโลก^(4,5,6,7,8,9) ในขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลสัตว์แพทย์ที่ทำงานกับสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนในคลินิกและโรงพยาบาลสัตว์ในประเทศไทย ยังคงพบว่ามี การขาดแคลนกำลังคนเช่นกัน ซึ่งแตกต่างจากรายงานในประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้รายงานว่า กำลังคนทางสัตวแพทย์สำหรับสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนนี้ อยู่ในช่วงตั้งแต่ผลิตมากกว่าความต้องการเล็กน้อย ไปจนถึงขาดแคลนเพียงประมาณร้อยละ 25⁽¹⁰⁾ และในประเทศออสเตรเลียได้มีการ รายงานว่าสัตว์แพทย์ในสายงานดังกล่าวอยู่ในภาวะผลิตเกินความต้องการ⁽¹¹⁾ ดังนั้น แม้การศึกษาจะยังคงพบว่า ประเทศไทยมีการขาดแคลนสัตว์แพทย์ที่ทำงานกับสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อน แต่เนื่องจากสัดส่วนของบัณฑิตสัตวแพทย์ส่วนใหญ่นิยมทำงานในสายงานดังกล่าว ทำให้สัดส่วนของอุปสงค์ต่ออุปทานของสัตวแพทย์กลุ่มงานนี้อาจมีแนวโน้มลดลงได้เร็ว จนอาจอยู่ในภาวะเพียงพอต่อความต้องการได้ในอนาคตอันใกล้

การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านอุปทานของสัตวแพทย์ในประเทศไทย วิเคราะห์จากข้อมูลสัตวแพทยศาสตรบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสถาบันหลัก 6 สถาบัน พบว่าส่วนใหญ่เลือกทำงานด้านสถานพยาบาลสัตว์ รองลงมาคืองานปศุสัตว์ในสวนเอกชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทั้งความสนใจส่วนตัวของบัณฑิต ร่วมกับความต้องการสัตวแพทย์ในกลุ่มงานสถานพยาบาลสัตว์และบริษัทเอกชนที่มีมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับอัตราการสูญเสียหรือบัณฑิตที่จบไปแล้วเลือกทำงานอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง กับสัตว์นั้นมีเพียงประมาณร้อยละ 2 บ่งบอกว่าคณะสัตวแพทยศาสตรของสถาบันหลักทั้ง 6 สถาบันได้ผลิตสัตวแพทย์ที่เข้าไปทำงานตามความต้องการของประเทศไทยได้อย่างดี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทานของกำลังคนทางสัตวแพทย์ในประเทศไทยแล้ว พบว่า ปัจจุบัน ความต้องการกำลังคนทางสัตวแพทย์ยังคงมีมากกว่ากำลังการผลิต กล่าวคือ อาชีพสัตวแพทย์ยังคงเป็นอาชีพที่ขาดแคลนในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อคำนวณอัตราส่วนของสัตวแพทย์ในประเทศไทยต่อประชากรในประเทศแล้ว พบว่ามีอัตราส่วนอยู่ที่ประมาณ 12 คน ต่อประชากร 100,000 คน ซึ่งยังคงมีอัตราส่วนน้อยกว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีอัตราส่วนที่ 21 คน ต่อประชากร 100,000 คน⁽¹²⁾ และในประเทศนิวซีแลนด์ที่มีอัตราส่วนที่ 59 คน ต่อประชากร 100,000 คน⁽¹³⁾ เป็นต้น การมีอัตราส่วนจำนวนสัตวแพทย์ต่อประชากรที่ต่ำนี้ บ่งบอกถึงโอกาสการเข้าถึงบริการรักษาสัตว์ที่ยากตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม วิธีการศึกษาที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ ยังไม่ได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของจำนวนสัตวแพทย์จากปัจจัยต่างๆ เช่น อัตราผู้เกษียณอายุ หรือผู้ออกจากวิชาชีพ หรือจำนวนสัตวแพทย์ที่ผลิตเพิ่มจากสถาบันอื่นๆ ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยรูปแบบการศึกษาอื่นๆ เพื่อให้สามารถคาดการณ์จำนวนสัตวแพทย์ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดของงานวิจัย

การศึกษานี้มีข้อจำกัดในด้านข้อมูล ได้แก่

1) ข้อมูลสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกและฟาร์มสุกรได้มาจากการบวกระดมของจำนวนสัตวแพทย์ที่ขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในแต่ละปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2557 และนำไปหาค่าการทนาย เนื่องจากช่วงดังกล่าวเป็นช่วงเริ่มต้นของการให้ใบอนุญาต จึงทำให้จำนวนสัตวแพทย์ที่ขอใบอนุญาตเพิ่มขึ้นทุกปีส่งผลให้ข้อมูลมีลักษณะเพิ่มขึ้นทุกปี ผู้ศึกษาไม่มีข้อมูลของสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มที่ไม่ได้ขอใบอนุญาตหรือย้ายไปทำงานในกลุ่มงานอื่น จึงอาจจะทำให้ค่าการทนายที่ประมาณการได้มีความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งการมีจำนวนข้อมูลน้อยทำให้ไม่สามารถใช้

แบบจำลองพยากรณ์ที่มีความซับซ้อนได้

2) ข้อมูลสัตว์แพทย์ที่เป็นสมาชิก VPAT ใช้เป็นตัวแทนของสัตวแพทย์ในกลุ่มงานสถานพยาบาลสัตว์เพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาสัตว์เลี้ยงทั่วไป ซึ่งเป็นข้อมูลของสมาชิกทั้งหมดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2557 เป็นระยะเวลา 5 ปี ซึ่งค่าจากการประมาณแนวโน้มมีความชันสูง เนื่องจากในช่วงระยะเวลา 2 ปีล่าสุด จำนวนสมาชิกมีการเติบโตเป็นอย่างมาก หากมีจำนวนข้อมูลย้อนหลังมากกว่านี้ อาจทำให้สามารถประมาณค่าแนวโน้มได้แม่นยำยิ่งขึ้นได้

3) มีการใช้ข้อมูลอุปสงค์ซ้ำซ้อนจากจำนวนสมาชิก VPAT ที่สามารถเป็นบุคคลเดียวกันกับสัตวแพทย์กลุ่มงานปศุสัตว์เอกชน ศึกษาต่อและวิจัย และราชการได้ อีกทั้งสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกสามารถซ้ำซ้อนกับสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสุกรได้ แต่เนื่องจากไม่สามารถระบุสัดส่วนของความซ้ำซ้อนได้จึงไม่สามารถลดทอนอุปสงค์ได้ ส่งผลให้การคาดการณ์อุปสงค์ของกลุ่มงานต่างๆ สูงกว่าความเป็นจริงได้

4) ข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ในหน่วยงานราชการนั้นมีข้อมูลจากเพียง 3 หน่วยงาน แต่ยังขาดข้อมูลจากหน่วยงานราชการอื่นๆ เช่น กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กองพันสัตว์ต่างภายใต้กระทรวงกลาโหม สำนักอนามัยภายใต้กระทรวงมหาดไทย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และสำนักกระบาดวิทยาภายใต้กระทรวงสาธารณสุข จึงอาจทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

5) รูปแบบการเก็บข้อมูลการดำเนินงานของบัณฑิตสัตวแพทย์ที่จบการศึกษาจากคณะสัตวแพทยศาสตร์ของแต่ละสถาบันแตกต่างกัน จึงส่งผลต่อความสมบูรณ์ของข้อมูล ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลส่วนหนึ่งมาวิเคราะห์ได้ จึงทำให้การคาดการณ์อุปทานของสัตวแพทย์อาจมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

6) ข้อมูลจำนวนสัตวแพทย์ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งที่ได้จากสัตวแพทยสภา เป็นข้อมูลรายงานการเพิ่มขึ้นต่อปี และเนื่องจากใบอนุญาตมีอายุคราวละ 5 ปี ดังนั้น การ

เปลี่ยนแปลง เช่น การเกษียณอายุ หรือเปลี่ยนอาชีพโดยไม่ทำงานสัตวแพทย์แล้ว ที่เกิดขึ้นภายในเวลา 5 ปีของใบอนุญาตจะไม่ถูกนำมาคำนวณ รวมถึงตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นไป ได้มีสัตวแพทย์ที่จบการศึกษาเพิ่มขึ้นจากสถาบันเปิดใหม่ที่นอกเหนือจากสถาบันหลัก 6 สถาบัน จึงอาจมีผลทำให้การคาดการณ์คาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากสัตวแพทยศาสตร์บัณฑิตส่วนใหญ่มักเลือกประกอบวิชาชีพในกลุ่มงานสัตวแพทย์สัตว์เล็ก ดังนั้นจำนวนสัตวแพทย์ในกลุ่มงานนี้จึงมีการเติบโตสูงในอนาคต ซึ่งจะส่งผลให้มีการแข่งขันกันสูงในด้านคุณภาพ หรือรูปแบบของบริการทางสัตวแพทย์สัตว์เล็กได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการสนับสนุนตลาดการแข่งขันในเชิงคุณภาพและรูปแบบบริการทางสัตวแพทย์สัตว์เล็กในอนาคต จึงควรมีการเปิดวิทยาลัยเฉพาะทางของสัตวแพทย์สัตว์เล็ก เพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญ ให้ตอบสนองต่อการรักษาเฉพาะทางมากขึ้น นอกจากนี้ เพื่อเป็นการขยายตลาดความต้องการสัตวแพทย์สัตว์เล็กไปยังต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน สถาบันการศึกษาต่างๆ จึงควรมีการเพิ่มทักษะทางภาษาสำหรับสัตวแพทย์สัตว์เล็ก เพื่อพร้อมส่งออกไปทำงานที่ต่างประเทศ

การศึกษานี้พบว่า สัตว์ส่วนอุปทานสัตวแพทย์ปศุสัตว์ทั้งในส่วนราชการและเอกชน มีสัดส่วนน้อย ในขณะที่มีอุปสงค์หรือความต้องการมาก และมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้มีการผลิตสัตวแพทย์เข้าประกอบวิชาชีพในกลุ่มงานนี้ให้มากยิ่งขึ้น จึงควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันระหว่างสถาบันที่ผลิตบัณฑิตสัตวแพทย์กับบริษัทเอกชนหรือหน่วยงานราชการ ในการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตบัณฑิตไปประกอบวิชาชีพเป็นสัตวแพทย์ปศุสัตว์ให้มากขึ้น

โดยสรุปแล้ว เนื่องจากภาพรวมความต้องการสัตวแพทย์ที่คาดการณ์ในการศึกษานี้ พบว่ามีความต้องการสัตวแพทย์สูงกว่ากำลังการผลิตสัตวแพทย์อยู่มาก แผนการ

ปรับให้ความต้องการและกำลังการผลิตใกล้เคียงกัน สามารถทำได้ทั้งการเพิ่มกำลังการผลิต และการลดความต้องการ วิธีการลดความต้องการหรืออุปสงค์ของสัตวแพทย์ลงวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้ก็คือ การเปิดโอกาสการทำงานแบบร่วมกันกับวิชาชีพข้างเคียง (skill mix) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มงานสัตวแพทย์ปศุสัตว์ที่มีความต้องการสูงกว่ากำลังการผลิตมาก

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณร่วมกันจากหลายแหล่ง ได้แก่ สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ ภายใต้กระทรวงสาธารณสุข ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนข้อมูลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ กรมปศุสัตว์ กรมประมง สถาบันพัฒนาการดำเนินการต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ สัตวแพทย์สมาคมสัตวแพทย์ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์แห่งประเทศไทย

References

1. Office of the Higher Education Commission. Study report: guidelines for producing veterinarians in the next 15 years (1990-2004). Office of the Higher Education Commission, Bangkok; 1990. (in Thai)
2. Division of International Livestock Cooperation. Performance of veterinary service in Thailand (PVS). (cited

- 2017 October 30). Available from: <http://km.dld.go.th/th/index.php/th/research-system/knowledge-office/82-present-general/684-oie>. (in Thai)
3. Office of the National Economic and Social Development Board. Social statistics. (cited 2017 October 30). Available from: http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=697&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=1. (in Thai)
4. Chenoweth PJ. Editorial: food animal veterinary futures. *J Vet Med Educ* 2004;31:323-8.
5. Elmore RG. Recruitment and retention of veterinary students for food animal practices. *JAVMA* 2003;222:1697-9.
6. Hird D, King L, Salman M, Werge R. A crisis of lost opportunity—conclusions from a symposium on challenges for animal population health education. *J Vet Med Educ* 2002;29:205-9.
7. Larson RL. Food animal veterinary medicine: leading a changing profession. *J Vet Med Educ* 2004;31:341-5.
8. Nielsen NO. Will the veterinary profession flourish in the future? *J Vet Med Educ* 2003;30: 301-6.
9. Prince JB, Andrus DM, Gwinner KP. Future demand, probable shortages, and strategies for creating a better future in food supply veterinary medicine. *JAVMA* 2006;229(1):57-69.
10. National Research Council. Workforce needs in veterinary medicine. The National Academies Press. Washington, DC; 2011.
11. Porritt D. Australian veterinary workforce review report. The Australasian Veterinary Association; 2013.
12. Kass PH, Hansen RJ. Current and future trends in demographics of veterinary medicine in California. *JAVMA* 2000;216(11):1753-5.
13. Veterinary Council of New Zealand. The New Zealand veterinary workforce in 2012-2013. Veterinary Council of New Zealand; 2013.